

AMICULU SCÓLEI

fóia pentru naintarea invetiamentului si a educatiunei
la Romani.

Ese in tóta Samba'ta. — Pretulu abonamentulu pentru provinciile austriace: pe anu 4 flor., pe siése luni 2 flor. 25 cr., pe trei luni 1 flor. 25 cr.; — éra pentru Romani'a: pe anu 30 piastrii (lei), si pe semestru 16 piastrii. — Pentru inseratiuni se vor respunde 5 cr. de serie. — Abonarea se face la postele c. r. si pela DD. corespondinti, si la tóte librariile.

O aruncatura de ochiu peste sistemele si starea scóloru din staturile cele mai insemnate europene din tempulu nostru.

(Urmare.)

III.

Francia.

„Instructiunea publica in Francia e cu totul deosebita de cea germana. Tóta instructiunea are o intogmire burocratica, si adeva in forma piramidala a unei totale despartiri a independintii individuale si colegiale. Tóte se ordinéza din Parisu, astu-felu catu ministrulu póte hotari dupa óra, ce carte se se cetésca si se se folosésca in fia-care momentu in tóte scólele din Francia. Tóte suntu taiate dupa unu siablonu, la pólele Pireneiloru, cá la málurile septentrionale, in midiloculu tierii susu pe Seveni, cá la Lionu, Strassburg séu Parisu. La o astu-felu de regulare a instructiunei peste totu, candu adeva tóte si-astépta desvoltarea si spriginirea dela statu, la o astu-felu de regulare, dícu, este fórte mica sum'a ce stà in dispusetiunea ministerului de instructiune, si care in 1862 pucinu a trecutu peste 3 milióne taleri. Statulu espendéza $\frac{1}{150}$ din veniturile sale pentru istructiune si inaintarea sciintieloru. Spesele departamenteloru pentru instructiune suntu ceva mai mari de $\frac{1}{2}$ milonu

franci; comunele trebuie se espendeze ceva mai multu. Totu astu-felu are ministerulu statului unu fondu micu pentru scopuri sciintifice. Dar' totusi scólele si sciintiele, atatu in privinti'a conducerei catu si in privinti'a spriginirei, suntu relegate mai cu sama la ministerulu statului, care cea mai mare parte din banii preliminati dupa lege in budgetu i folosesece pentru institutele, ce representéza sferele cele mai inalte ale sciintiei si instructiunei concentrate in Parisu. La facultatile despartite in deosebite locuri (afora de Parisu si Strassburg) nu póte fi vorb'a despre o cultura universale a studentieloru. Mai reu stà lucrulu cu liceele si cu collegiele, care acolo suntu ceea ce suntu la noi gimnasiale. Cele din Parisu suntu stralucite, cele din departamente suntu insuficiente, si cu multu mai pucine la numeru de catu se corespunda lipseloru. Scólele medie suntu totusi mai numeróse si mai bine provédute decatu scólele populare, acaroru vitrega tractare si ingrigire o potemu vedé din pucinele spese preliminate pentru ele in budgetu; pentru scólele primare dà statulu 5 mil. franci; cele lalte spese ce mai suntu de lipsa trebuie se le pórté departamentulu si comun'a;—sum'a totala a speseloru pentru instructiunea populara se póte pretui aprosimative la 17 mil. franci. Consecinti'a naturale a acestei impregiurari este, ca cunosciintiele elementare suntu fórte pucinu latite.“

„Cultur'a poporului in diversele departamente este fórte diversa; mai tare a progresatu inse acolo unde inca nu s'au stinsu traditiunile germane; mai reu stá instructiunea in departamentul de l' Allier, unde in 1850 cam $\frac{3}{4}$ dintre conserisi nu sciau nici se cetésca nici se scrie, ér in Roubaix lunga marginile Belgiei, din 400 de copii care se comunicau pentru prim'a óra la o parochia, mai diumetate nu aveau nici o idee despre cetitu séu scrisu. Organisatiunea piramidala, tóta instructiunea superióre o gramadesce in Parisu; instructiunea media nu e nicairea suficiente; cea elementara pretotindinea e fórte seraca. In Francia influinti'a instituteloru de invetiamentu nu este d' a-se mesurá dupa numerulu loru, pentru-ca in urm'a principiului francesu, care tiene la grátuitatea instructiunei, frecentarea in proportiune este fórte mica, neregulata, rea. Natur'a omului este, cá de ceea ce are gratis se nu-i pase asiá multu. Acést'a se póte vedé fórte bine la universitatea din Parisu cu catu mai vertosu apoi la scólele populare! La francesi, sfortiarea d'a frecená scól'a, se considera cá unu atentatu asupra libertatiei individuale. De aici se póte apoi esplicá, ca in Francia pana in diu'a de astadi unu milionu de copii dela 7 — 13 ani remanu fara nici o invetiatura. Astu-felu sistem'a instructiunei in Francia este cu totulu defectuósa. Acestu defectu datéza mai de multu; monarchi'a din Iuliu a pasítu cu mare energia contra acestui defectu. Lege din Iuliu 1833 facute sub Guizot pentru instructiunea primara au fostu binefacátore, ba chiar' prin acésta lege s'a intemeiatu mai antaiu instructiunea primara. Regimele constitutionale a lui Ludovicu Filipu a recunoscutu defectele sistemii si s'a adoperatu a ameliorá instructiunea, a o lati si a o face in sine mai independente. Cu adóu'a redicarea a monarchiei, sistem'a de pan' aci s'a schimbatu si s'a introdusu asiá numita siste-

m'a de bifurcatiune (système de la bifurcation) in care studiiloru de profesiune li se dá o mai mare atentiune, de catu celoru clasice. Independinti'a instructiunei si a invetiatoriloru fu restrinsa. Astu-felu in Francia a ajunsu lucrulu acolo, ca invetiaturile suntu mai multu intogmite pentru folosu si usu, de catu pentru desvoltarea spiritului omenescu, mai multu adeca pentrn d'a formá ómeni practici. Sistem'a actuale frefere vocatiunea speciale educatiunei universale, pe candu in sistem'a mai de inainte erá togma contrarulu, si pe lunga omulu de specialitate se aflá si omulu cultivatu.“

„Precumu mai nainte se imbuldiau studentii la studiile filosofice literare si istorice, togma asiá se aduna acumu cea mai mare parte in salele unde se propune chemi'a, fisic'a s. a. sciintie esacte. In tóte terenele spirituale, in artile si literatur'a frumósa, precumu si in cele lalte sciintie a pasítu la midilocu metod'a naturalistica experimentalá in loculu metodei idealistice inductive. Aplicarea fertila a toturoru sciintieloru esacte pentru perfectiunarea fabriceloru si a manufactureloru, a marinei si-a agriculturii, a aflatu primire si la aceia, care d' altu-mintrea pretiulu scrutatiuniloru scientifiche nu sciu se-lu compute decatu cá nisce comercianti. Acésta impregiurare a recitu multu iubirea sciintieloru in intielesu strinsu, cari pentru cei mai multi nu suntu alta decatu o vaca buna de lapte. Déca amu recunósce noi principiulu practicu si facticu, principiulu profitabilluui cá principiulu fundamentale alu instructiunei, atunci apoi ne-am minuná noi insine catu de pucinu se mai cere si depe campulu literaturei si alu sciintiei. In fia-care literatura va fi d' ajunsu deca va scí omulu scrie si cetí; ba se voru aflá si de aceia care, ortografi'a care si de altu-mintrea este obstacululu celu mai mare la lătirea stenografie, o voru aruncá-o cá unu balastu de nici o trebuintia. Din sciintiele esacte din matematica si fisica se va mai cere numai

inventarea unui nou polispastu, unei construcțiuni mai bune a machinei calorice, din chemia se voru cere numai recepte pentru colorii, tincturi, cleiuri și pregătirea săpunului.“

Bunulu lectoru va poté vedé din unele locuri din cele precedente, ca profesorulu germanu ce le-a scrisu aceste, cu ori-ce ocaziune s' adópera a înaltá pe germani pe cón'ta francesiloru; densulu este preocupatu și cam parțiale, astu-felu nice potemu se-i credemu în tóte cate le díce despre instructiunea francesa.

IV.

Svetia.

„Nici într'o tíera nu s'a lucratu cu mai bunu resultatu pentru cultur'a diametrále a poporulu cá în Svetia, și acést'a parte de catra statu, parte de catra comune, parte de catra reuniuni. Operatiunile cele mai înfluitóre în acést'a direptiune cadu în period'a reformarei dela 1830 în cóce, și o consecintia naturale a acestoru operatiuni este, ca în Sveti'a nu mai existe unu parete despartítoru între clasea celoru culti și neculti, asiá pre cumu existe în alte tíeri. La carm'a instructiunei prin cantóne stau asiá numitii consiliari de educatiune. Emanciparea scólei de sub manile popiloru inca nu s'a efeptuatu. Svetia, afora de asiá numitele scóle pentru copíi cei mici, are 5500 scóle primare, care suntu frecentate peste anu de 350,000 scolari séu $\frac{1}{7}$ din populatiune; frecentarea sólei e obligata. La 356 locuitoru se vine 1 invetiatoru, pe candu în Prusia abia la 554 se vine 1 invetiatoru. În cantonulu Genfu inca în 1843/44 din 716 individi militari numai 15 nu sciau scrie și cetí, și 2 po-teau cetí dar' nu si scrie.“

„Scólele secundare și reale suntu frecentate de 9000 scolari, ér' gimnasiale de 2000 scolari. În instructiunea superióre, pentru care în Svetia germaná se afla trei universitati si-afara d' aceea academií în Genfu, Lausanne,

Neuburg, s'a impusu o centralisatiune mare. Politehniculu confederatiunale, redicatu de vro-o cativa ani în Zürichu, a devenitu universitatea tehnica de rangulu primu.“

(Va urmá.)

Onorata Redactiune!

Suntu ómeni care cá se-si ascunda slabaciunile sale critiséza ale altor'a. De togm'a acést'a mi se pare a fi și D. corespondinte alu Amicului Scólei de sub cetatea lui Rakotzy Nr. 41. — Domnealui cu tóte ca e invetiacelu din scól'a lui Az-buche, totusi se vede ca se pri-cepe bine și la metodica, caci scie ce e metod'a erotematica, drastica, și nu sciu mai care, și apoi satiriséza metodele invetiatoriloru nostri, vrendu se ne dovedésca aceea se singuru nu crede, ca d. Belisimus, care a amblatu prin partile acestea cá comisariu scolaru, ar' avé o metoda, despre care se povestesc (numai?) cá de o minune, fiindu ca a invetiatu pe unu pruncu care numai prinsese abcdariulu în mana, în tempu de dóue óre, a cunósce alfabetulu întregu fora de a smulge pe invetiacelu de peru și de urechi, și fora de a-lu fi trasu pe banca, și ca metoda acést'a dupa parerea corespondintelui s'ar' basá multu pre cea erotematica. Dupa aceea se escusa d. Coresp. ca e ocupatu tare cu lucruri d' ale panii de tóte dílele și de aceea nu póte intrá într'o critica a acestui modu de invetiamentu, inse totusi se restringe a-lu recomandá tuturoru pedagogiloru nostri, de si însusi recunósce, ca o astfelu de metoda de invetiamentu între dascalii nostri satesci nu va poté se se latiésca de sine, caci ei au mai multu a se luptá cu castigarea panii de tóte dílele, de catu se le mai remana tempu si spre aceea, cá se cetésca carti pedagogice despre metode populare de invetiamentu. Aceste premitendule, produce d. Corespondente o epistola, cum díce, a unui pedagogu veteranu (dóra inca din scól'a lui Az-buche?) din giurulu Reginului-sasescu, în care ataca pe directoratululu greco-catolicu din Reginulu-sasescu, ca în decursulu anului nu a fostu norocosi a vedé nici o controla nici o supra-vighiare în privinti'a parintescului cerculariu alu Escelentiei sale d. Metropolitu, — dascali mai preste totu inapti, scólele inchise — dice mai de parte, ferestile cu siolocaturi de spini astupate, de esamene decorate cu fiinti'a de facia a d. protopopu si inspectoru nice vorba, incatu dieu ca s'ar' uimí unii domni nationali, cari au conlucratu canduva cu zelu la organizarea scolastica de unu retrogradismu asiá gro-

solanu s. a. Eu subscribulu care bine sciu si cunosc deplorabil'a stare a scóloru nóstre populare nu numai in tractulu meu, ci pretutindenea, vedíndume atacatu in onoriu (?) si in oficiu prin astfelu de columnii vomite asupra mea, mi-tienu de datoria a respunde corespondentelui mascatu de sub cetatea lui Rakotzy, ca asi fi doritu cá acest'a, cá omu de omenia si pedagogu demnu de tóta laud'a se-si fie luatú visirulu diosu depe facia, si se ne fia didascalitu dupe catedr'a intielectinnei arandune gresielele fara patima, ura si mania, si eu lu incredintiamu, ca incatu delaturarea loru ar' jacea in poterea mea, o faceamu cu multiamita. Au nu cunosci insusi D-ta ca dascalii satesci se lupta cu castigarea panei de tóte dílele si nu au tempu se cetésca si carti pedagogice? Apoi de unde se crésca in ei zelulu catre perfectionare? Óre inspectorii districtuali suntú inculpaibili daca comunele dela inceperea constitutionalismului, intrabuintiandu reu cuventulu „autonomia“ au detrasu invetiatoriloru si aceea ce s'au fostu renduitu cu multe greutati? Óre directorii locali suntú caus'a ca comunele ori la ce, numai la scóle nu vreu se jertfésca nimica? ca nu dau copii la scóla, ca nu grijescu de scóla? Corespondentele care insusi se tengue ca e ocupatu cu grigea pentru pana de tóte dílele — va scí pana unde ajungemu la poporulu nostru cu arm'a Evangheliei si daca póte elu dovedí ca in alte parti stamu cu scólele mai bine decatu cum díce d-lui in Eparchia mea, atunci redice pétra si o lapede asupra mea, éra pana atuncea nu, caci rusínea va cadé in faci'a lui. Daca invetiatorii nu suntú apti, daca preotii suntú simpli, luati dela stiva, faca bine d. Coresp. si propuna la locurile competente unu planu despre organisarea instituteloru de pedagogia mai bunu decatu ce l' avemu, despre dotarea invetiatoriloru mai corespundietóre decatu cum este, despre crescerea si cultivarea clerului tineru, caci dóra nu va imputá mie si altoru inspectoru de scóle si neperfectiunea acést'a? Catu e pentru formulariulu in care afla d. Coresp. atatu scandalu, si asupra carui face si o. Redactiune a Amicului Scólei o nota fórte neamicabila si neprecugetata, *) fia-i spre sciintia ca elu este emisu dela locurile mai inalte pentru toti docentii din Transilvani'a spre a-si puté dá informatiunile semestrale éra nu precum i place d. Coresp. a crede, cá se nu mi-se detraga

mie salariulu, care pentru functiunea acésta nici nu exista. Ce vrea se dica d. Coresp. cu control'a si cu privighiarea inprivinti'a circulariului Escelentiei sale d. Metropolitu, nu-lu pricepu — ca inspectorii de scóla districtuali nu ajungu a fi facia la tóte esaminele, va scí insusi caus'a. Ce atinge de malevol'a invinuire a d. Coresp. ca cu pazescu targurile, marturisescu ca grigea pentru sustienerea familiei mi impune si cercetarea acestor'a in cinste si omenia, cum dicemu romanesce, de ar' fi marturisu in se d. Coresp. adeverulu mi-se pare ca in cumpan'a pusa in locu de nume ar' apasá tare in diosu la disculu pacateloru lui, candu i-asi spune bataru numai la urechia, ca desi a imbracatu masc'a unui pedagogu, ca de si scie ce e metod'a erotemateca si drastica, mie totusi mi-se pare ca l'asi cunosce din fapte, si ca d-lui nu numai ca ambla pe la terguri ci cauta si fagadaiele.

Mai de parte ne aru fi parutu bine, candu d. Coresp. nu ar' fi fostu asiá de ocupatu cu lucruri d' ale panei de tóte dílele si ar' fi criticatu mai de aprópe metod'a d. Belisimus, caci baremu atuncea nu ar' fi venitu in prepusu cumca nu unu pruncu ci d-nelui, care insusi marturisesce ca este invetiachelulu lui Az-buche, a invetiatu dela d. Belisimus totu alfabetulu in dóue óre si aru scí, ca ce e metod'a erotemateca, si ne-amu fi rugatu de elu se indrepte pe d. Belisimus cu minunat'a sa metoda si pe la noi, cá pe plata buna se indrepte, si pe invetiatorii nostri cei neapti si se-i faca in dóue óre apti.

In fine fia-mi iértatu cá se spunu d. Coresp. cumca din scól'a Reginului'-sasescu, care s'a infintiatu prin ingrigirea mea se afla multi studentu in Blasiu, Bistrii'a, Clusiu si Tergulu-muresiului mai toti eminenti. Si ca la Reginu vinu scolari din scólele cu docenti neapti asiá precumu ni-i dau institutele pedagogice din scólele inchise cu siolocaturu de spini, si invétia astfelu de potu trece in gimnasie.

spondentele. — Ce se tiene de adeverulu faptului, noi nu potemu fi pretotindinea in persóna, cá se ne in-formamu d' adreptulu, ci suntemu relegati la onestitatea, la caracterulu, la imparialitatea corespondentiloru. Ér' déca se intempla cate-odata se fimu incelati, atunci celoru ce se semtu nedreptatiti si vetemati, togma astu-felu de bine le stau deschise colónele fóiei, spre a-se rectificá si a indreptá opiniunea publica, intre terminii cuvintiei. Apoi detori'a nóstra de diaristu, este a trage cu tóta ocasiunea atentiunea superioriloru asupra faptelorú ce credemu ca jignescu binele publicu.

*) Not'a ce amu facut'o este asupra faptului, ér' nu asupra formularului, acést'a se póte vede din testu; pen-tru-ca faptulú séu reporturile false, cum ne-amu esprimatú, potú se-se faca si pe alte cali, ér' nu numai prin formulare d' acelea, cum ne spunea core-

Incheiu dara cu cuventulu Mentuitoriului: faciarnice, scóte mai nainte bêrn'a din ochiulu teu, apoi vei vedé tiandur'a in ochiulu fratelui teu.

Reginulu-sasescu ^{15/11} 1863.

M. Crisianu,

protopopu si inspectoru scolaru districtului din Reginulu-sasesciu.

Consideratii asupra invetiamentului primariu in Romania. de Andreiu Pretorianu.

(Capetu.)

Clasea III. Aritmetica.

Fractiile ordinari si decimali — Regula de trei simpla — Cunóscerea mesuriloru de lungime si greutate cu aplicatii practice si sistemulu metricu.

Inaintea nóstra stá unu scolaru de clasa II. care a invetiatu complecele, facandu asaltu peste fractii, caci asiá voiesce program'a. Dar' pentru ce aceeași programa vine se osindésca pe acesti mici eroi ai fractiiloru se retrogradeze, se parasésca complecele si se întórca inapoi la fractii? Ori grogram'a a intielesu ca asaltulu erá mortalu, si atunci pentru ce a espusu mic'a armata? bine, ne impacamu cu program'a asupra fractiiloru si compleceloru in clasa III, dar' nu ne impacamu de locu cu „Regul'a de trei», regul'a de trei fiindu obiectu de clasa II. colégiala. De vreme dar' ce acestu obiectu nu se continua in clasa I. colégiala, nu intielegemu esistinti'a lui in clasa III primara. Reducti'a dar' a titlului de facia la fractii ordinari si decimali, si mai cu séma la studiulu compleceloru, cu probleme catu de dese si catu de multe, aplicate le mesuri si greutate, este singur'a pretentia drépta ce program'a póte avé asupra scolariloru de a III. in materie de aritmetica.

Clasea III. Sciintiele naturale.

Culegere de animale, plante si minerale.

In ordinea morala cá si in ordinea física multulu este deoptriva vetamatu cá pucinulu. Astu-felu titulu de facia prin cele trei cuvente: animale, plante si minerale, ori cere studiulu seriosu alu celoru trei regnuri ce compunu domeniulu sciintiei naturale, si daca cere acést'a cere pré multu si ne dovedesce ca nu cunósce puterea scolariloru pentru cari s'au facutu program'a; ori voesce se reduca sciinti'a la studiulu numai alu unei nomenclaturi, alu unui catalogu de clasificati'a

corporiloru naturei in clasi, ordine, genuri si varietati, si atunci cere pré pucin: cere a incarcá memori'a copiiloru cu nisce termeni pe cari ei ii voru uitá adóa-di dupa esamenu.

Pentru unu cuventu si mai temeinicu, pentru cuventulu ca sciintiele naturale nu figuréza si nu potu figurgá între obiectele de studiu ale clasei I. colégiale, si deci neputendu folosi in nimicu pe scolarii de a III, ce intra la colégiu, ceremu se se stérgea din programa titlulu de facia. Ér' catu pentru scolarii ce voru intrá in clasa IV. ei voru gasi sciintiele naturali între studele acei clase.

Clasea IV. Primara.

Acésia clasa nu-si are cuventulu de a fi decatu numai cu scopulu si in conditiile unei scóle de comerciú si industrie. Organizata precumu este astadi clasa IV. nu slujesce comerciului de catu fórté slabu, cá se nu dicemu de locu, si industriei nici de cumu.

Si cumu póte fi alt-felu, de vreme ce acésia clase nu este de catu unu inceputu? Dar' inceputulu este facutu de 30 de ani, drumulu este trasu, temeli'a este pusa pentru infiintiarea unei asemenea scoli inca de la 1830. Pentru ce dar' ne aflamu si astadi unde eramu acuma trei-dieci de ani? Nu voiú se cercetezu trecutulu, trecutulu a facutu o gresiéla, prezentulu face o crima.

Este timpulú, si véculu o cere, cá statulu se dee man'a comerciului. Este timpulú cá statulu se pletésca o datoria care figuréza in registrele sale de 30 de ani. Este timpulú insfersitu se lumineze comerciulu pentru a fi, si comerciulu este in dreptu se reclame o scóla a sa propria.

Ceremu dar' si asteptamu se citimu in program'a acelei scoli. — Tienerea registreloru in partitu simplu si indoitu. — Regul'a comptóruului. — Istori'a comerciului. — Geometri'a. — Geografi'a si Statistic'a comerciului. — Istori'a naturala. Notiuni de dreptulu comerciului. — Si una séu dóua din limbele moderne adoptate in Comerciú ca aceste cursuri nu se potu infiintiá de o data ci sucesivu. Impartítea cursuriloru si durat'a lorú o lasamu pe séma celoru ce facu program'a.

Organizarea de astadi a scóleloru nóstre publice, duce pe toti tinerii fara voi'a lorú la invetiamentulu enciclopedicu si de aci la invetiamentulu universitariu. Dar' toti tinerii n'au nici vocatiunea, nici midilócele cá se alerge acestu drumu lungu si spinosu pana in capetu.

Astu-felu dupa acésta organizare tenerulu care a terminatu colegiulu este osinditu a nu fi bunu la nimicu, daca nu va face si o facultate la Universitate. Si in adeveru ce vedemu? O junime cu o instrutiune superficiale si o mare presumtiune de sine insusi. Societatea nu póte decatu se deplenga acésta stare a junimei; dar' junimea nu este vinovata, reulu stà in organizarea instructiei publice.

Nu tóte orasiere au trebuintia de scoli de comerciulu, pentru ca tóte orasiere nu suntu unu centru de populatie, precumu nici tóte unu pentru de comerciulu. Bucuresci in frunte, dupa acea Ploesci, Braila si Craiova s'ar' felicità daca cu inceputulu anului scolaru viitoru ar' vedé inceputulu unoru asemenea scoli.

Dar' daca scól'a de comerciulu interesa o parte, o corporatia a Romaniéi, scól'a de agricultura interesa Romania intréga. Romania este o tíera agricola. Guvernu, comerciulu si cleru toti isi tragu esistenti'a de la agricultura. Si ce vomu díce, eu ce ne vomu justificà, caci n'am facutu nimica pentru singur'a bogatia, singur'a industrie nationala?

Guvernulu a fondatu o scól'a de agricultura la Panteleimonu. Scól'a de la Panteleimonu este destulu de batrana cá se póta dá buni regisori. Si daca scól'a a datu regisori, pentru ce Guvernulu nu le-a incredintiatu administrarea domeniuriloru statului? Ér' daca scól'a de la Panteleimonu nu este in stare se dee regisori de mosii, in catu tinerii ce au terminatu cursulu studiiloru la acea scóla se vedu siliti se se faca institutori de scóle primari, copisti, inspectori de scóle comunale, in sfirsitu se se faca ori ce altu afara de regisori, pentru ce guvernulu nu-si pune tóte silintiele cá se organizeze scóla de la Panteleimonu astu-felu in catu rezultatele ei practice se fie: imbunatatírea cerealeloru, imbunatatírea rasei viteloru, si respandírea instrumenteloru agricole celoru mai practice in tíera?

Dati judetieloru scoli de agricultura in asemenea conditii, si viitorulu, prosperitatea tierii este asigurata.

Transformati clas'a IV. primare in scóla de Agricultura cu scopu de a respandí economi'a rurala in tíera. Dar' va trebui póte si unu micu campu de practica, unu micu asortimentu de instrumente aratorii si vite, in sfirsitu o mica forma modelu. Statulu póte procurà o bucatia de pamentu pe domeniurile sale, pentru campu de practica, la desvoltarea celei mai importante industrie a Romaniéi, agricultur'a.

Semnalamu importanti'a scóleloru de agricultura si declinamu pana inaintea ómeniloru competenti in acésta

sciinti'a, cá se vorbésca de program'a si durata cursuriloru.

Cartile didactice.

Si la ce ne-ar' slujii se consultamu cartile didactice, foile reci si umede ale bibliotecelor, fara de catu numai se vedemu caracterele mai multu séu mai pucinu frumóse ale tipografiloru? ortografiile autoriloru care mai fonetice, care mai etimologice, si limb'a care mai multu, care mai pucinu radicale a acelor'a?

Intr' altu felu cartile didactice, fie cele mai perfecte, suntu unu instrumentu care nu devine productivulu de catu in man'a profesorulu.

Dorimu se facemu o critica cartiloru didactice ca se vedemu daca tóte aceste carti a scóleloru primari corespundu cu scopulu, adeca daca ele suntu proprii daca suntu taiate pe tali'a miciloru copii.

Cunóscemu si cartile si pe autorii lor, scimu ca suntu si cartii bune, carti de meritu unde autorulu s'a coboritu la scolaru, a studiatu pe copilu si i-a datu semanence, numai ceea ce miculu lui stomachu este in stare se mistuiesca. Dar' la ce bunu se ne ocupamu de instrumentu, daca nu avemu mesteri? La ce ne avanséza o critica a cartiloru didactice pe cata vreme cei chiepati a le aplicà, a le bagà in capulu copiiloru, institutorii n'au nici o metoda? pentru ca fie-care are pe a sa. Si vin'a este a acelora ce n'au intogmitu unu cursu de metodologia, obligatoriu pentru institutori pana la infintiarea unei scóle normale primari.

Sub titlulu „metoda“ am doveditu ca, din diversitatea metodeloru a nascutu paralisia in scólele nóstre.

Sub titlulu de facia constatu numai ca, din lips'a unitatii, a uniformitatii in ortografi'a cartiloru didactice, s'a nascutu discreditulu sciintiei ortografiei, discreditulu gramaticiei. Cititi cartile didactice si ve veti convinge cu prisosintia de ceea ce dicu.

Avemu unu consiliu de instructie publica compusu de ómeni de merite, de ómeni speciali; a loru este datori'a se purice, se esamineze cartile didactice, noi punemu degetulu pe rana, ei suntu datori se vindeceran'a, si daca este gangrena se taie.

Localulu.

Fara a avé pretentia ca scól'a se fie reprezentata intr'unu edificiu monumentalulu, totusi este indispensabilulu cá localulu se unésca conditiile urmatóre:

Salele de studiu se fie largi, spatióse, aeróse si luminóse: disciplin'a, scól'a si salubritatea ceru acést'a. Pucine din scólele primari din Romania unescu.

tóte aceste conditii. Scól'a din Ploesci este singura care se deosebesce. Multumita sentiului patrioticu alu ploesteniloru, ei au inzestratu orasiulu cu o frumósa scóla publica carea au creatu si unu venitu anualu de una suta mii lei; ér' Bucuresci, capitala Romaniei, 'si a asverlitu pe fiii sei in nisce sale, care sémena mai multu a sale de osinda, a puscarii, de catu a locasiu alu muselor. Dar' Bucuresci nu este fara perechie. Cine a visitatu scól'a din Focsani, scól'a din Turnu Magurele, scóla din Tirgovisce, scól'a de la Calarasi, se spuie daca a avutu curagiulu se stee in scóla dóue ceasuri, isbitu de duhórea, de miasmele atmosferice ale acestoru scoli.

O biblioteca unde se se paztreze si archiv'a scólei, este prevediuta de lege, pentru fie-care scóla primara. Dar' unde este localulu, unde sunt cartile? Localu nicaeri. Biblioteca? La prea pucine scóle de judetie gasesce cine-va unu micu numeru de carti, si acestea pentru cea mai mare parte romane, carti recreative, ér' nu autori clasici, carti instructive de care junimea nóstra are atata trebuintia.

Separatu de scóla si totu in curtea scólei, ar' trebui se se faca incaperi pentru locuint'a profesorului superioru insarcinatu cu administrarea scólei. Siederea acestuia in curtea scólei este de unu interesu moralu si materialu. Scólele din Braila. Pitesci si Caracalu, pentru ca au asemenea incaperi, ne dovedescu indetultu avantajile de cari vorbimu.

Dar' gimnastic'a? Suntemu atatu de inapoiati cá se nu intielegemu'vechi'a dicatóre: minte sanatósa in trupu sanatosu? Tagadui-vomu ca, copilulu pe lenga cultur'a spiritului are trebuintia si de fortificarea trupulu?

Incheiu consideratiile mele asupra invetiamentului primariu, pentru a le complectá, cu unu regulamentu disciplinariu.

Scólele primari sunt lasate astadi la arbitrariulu Domniloru institutori, catu pentru disciplina.

Ministeriulu culteloru si instructiei publice convinsu de lips'a unui regulamentu disciplinariu a cerutu de la Eforia scóleloru, inca din lun'a lui Aprilie 1860 se faca unulu, cu scopu se'lu presinteze adunarej legislative in forma de proiectu de lege, si dupa ce se va aprobá si sanctioná, se se puie si in executare.

Insarcinatu de onor. Eforia cá se elaborezu acelu regulamentu, in lun'a lui Maiu acel'asi anu, i l'amu si prezentatu. Regulamentulu a fostu esaminatu si aprobatu de o comisie profesoralu numita ad-hoc de onor.

Eforia, si cu tóte acestea vedu cá face si pana astadi 1863 nu sciú in ce portofoliu.

Publicamu acelu regulamentu cá se atragemu din nóu atentia d. Ministru de instructie publica, nu asupra micei, póte si incomplectei nóstre opere, ci asupra inperiósei trebuintie a unui regulamentu disciplinariu, reclamatu pe tóta dio'a de scólele din Romania.

— Ertandume spatiulu lu vomu publicá si noi mai tardiu.

Scól'a de litere din Romani'a.

In unu nr. trecutu vorbisemu de noulu ministertu alu instructiunei publice in Romania, care se afla adi in persón'a renumitului poetu D. Bolintineanu. Ne-ámu esprimitu bucuria si sperantiele nóstre puse in noulu ministru pentru prosperarea instructiunei publice la fratiu de peste Carpati. Éta acumu si venimu a inregistrá in colónele acestei foi unu actu de mare insemnatare a noului ministru: este redicarea séu mai bine completarea scólei de litere in Bucuresci. Se lasamu se vorbésca actele oficiale relative la acestu scóla publicate in „Buciumulu.“

Pré inaltiate dómnne!

Lips'a cea simtita in invetiatur'a publica, de a avé profesori bine preparati pentru scólele secundarie si superióre, a nevoitu pe guvernul a tramite unu numeru de tineri in strainetate, cu indatorirea, candu se voru intórce inapoi, de a servi statului in diferitele ramuri ale instructiunii publice. Dara cu tóte sacrificiele care le a facutu statulu pana acuma, scopulu abia a pututu a se adunje in parte din caus'a ca trebuintiele tierei, de candu a inceputu a se desvoltá poporul romanu, suntu cu multu mai mari de catu aru puté se se implinésca pe drumulu incercatu.

Inca din an. 1860, s'a deschisu aici in Bucuresci dóue cursuri speciali de invetiamentulu superioare, adeca: cursulu de istori'a nationale si cursulu de istori'a literaturii clasice, cu scopu de a le complectá succesivu cu cele-alte cursuri indispensabili pentru compunerea unei facultati de litere, care va puté se servésce de scóla normale, pentru formarea de profesori gimnasiali. Inse complectarea acésta s'a amanatu din anu in anu si cele dóue catedre remanendu isolate, n'au pututu se aduca fructulu doritu.

Subscrisul, incuragiatu de inalt'a solitudine cu care Maria-Vóstra ati bine-voitu a aprobá punerea in lucrare a scólei superioare de sciintie matematice si fisice, crede ca a sositu momentulu de a complectá si scól'a supe-

rióre de litere cu catedrele cele indispensabile si de a-
dá o directiune catu se va puté mai practica »pentru
urmarea de profesori la invetiamentul secundariu in-
ramurile literaturii, filosofiei, istoriei si geografiei.“ Pu-
nerea ei in lucrare nu cere nici unu sacrificiu insem-
nata. Dóue catedre esista deja, adeca acea de istori'a Ro-
maniloru si acea de istori'a literaturii clasice; remane
dara a se acoperi numai remuneratiunea celor-alte dóue
catedre, adeca de istori'a universale critica si de istori'a
filosofiei, ce esista in gimnasiu, si caror'a pentru lunile
Noembre si Decembre, li se va adaogi cate lei 500 pe
luna, prevedjendu-se in anulu viitoriu in budgetulu sta-
tului salariulu intregu pentru aceste dóue catedre. Ase-
mene va trebui pentru mentionatele dóue luni suma de
1500 lei pentru cinci burse, remanendu ca in budgetulu
anului viitoriu se se prevédie sum'a pentru 15 burse.
In fine totu in acelu budgetu se va puté prevedé crea-
rea altoru catedre pentra cursurile anului 1865.

Condusu de aceste considerante, viu cu adencu
respectu, Pré inaltiate dómne, a supune spre aprobarea
Mariei-Vóstre alaturatulu Regulamentu pentru scóla su-
perióre de litere in capitala Bucuresci, in care se co-
prinde si program'a elaborata de Consiliulu superióre
de instructiune publica, si ve rogu sa bine-voiti a de-
creta instituirea ei, si a me autorisa ca, din reserva
ce lasa budgetulu instructiunii publice, se acoperu spe-
sele de mai susu, in sum'a de lei 3,500 pe aceste
dóue luni.

Sumu cu celu mai profunda respectu.

Pré inaltiate Dómne.

Alu Mariei Vóstre,

pré plecatu si pré supusu servitoriu

Ministru Secretariu de statu

la Departamentulu culteloru

si instructiunii publice

D. Bolintinianu.

Nr. 30,222 Oct. 22.

Alexsandru Iónu I.

Cu mil'a lui domnedieu si vointi'a nationale, dom-
nulu principateloru-unite-Romane;

La toti de facia si viitorí sanetate:

Asupra raportului presintatu de Ministrulu nostru

Secretariu de statu la dapartamentulu Culteloru si in-
structiunii publice, sub Nr. 30,222;

Amu decretatu si decretamu :

Art. 1. Se institue la Academia din Bucuresci a
scóla superióre de littere, in scopu de a formá pro-
fesori gimnasiali in ramurile limbeloru clasice si mo-
derne, ale literaturii si filosofiei istoriei si geo-
grafiei.

Art. II. Regulamentulu acestei scóle se apróba si
se va pune in lucrare de la 1. Noembre anulu cu-
rente.

Art. III. Spesele necesarie se voru accopori
pana la 31. Decembre 1863, din reservele budgetului
instructiunii publice, care de la 1. Ianuariu 1863, se
voru trece in budgetulu statului, conformu trebuintiei;
pana la completarea cu tóte catedrele necesarie.

Art. IV. Ministrulu nostru secretariu de statu la
departamentulu culteloru si instructiunii publice este
insarcuiatu cu executarea decretului de facia.

Datu in Bucuresci la 30. Oct. 1863.

Alexandru Iónu.

Ministru Secretariu de statu

la departamentulu culteloru

si instructiunii publice.

D. Bolintinianu.

(Vá urmá.)

Responsuri.

D. Ioane Oprea in Furlucu. Cartile comisionate ddtó
24. Sept. a. c. [pre cumu si nrii lipsitori din Amiculu Scólei,
i-am espedatu sub adres'a indigitata, dar' acele ne-au venitu ér'
inderetu cu anotarea „ca nu a intrebatu nime dupa ele.“ Binevoiti
a dispune de pachetu, si a ne tramite pentru elu 2 fl. 33 cr. v. a.

D. Mironescu in Cernauti. Lucrurile comisionate pentru
d. Cernautianu in Ilisiesci éراس ne-a venitu in deretu. Ele cósta-
acumu 5 fl. 80 cr. v. a.

**Fiindu-ca se apropie espirarea
acestui anu, rogamu astu-felu cu
tóta onórea pe dd. abonati, cari
nu ne-au mai respunsu nici
pan' acumu pretiulu abona-
mentului se bine voéscáa ni-lu
tramite catu mai eurendu.**